

ER DET MULIG Å FORHINDRE FLERE JUSTISMORD?

I Aftenposten av 20.12. d.å. har byrettsdommer Tor Langbach et innlegg der han spør om hva som gikk galt i forbindelse med aktuelle justismord i landet vårt. Han fastslår at et tosifret antall menn er blitt uskyldig dømt for seksuelle overgrep de siste årene. Tre menn ble 14.12.01 frikjent i Frostating lagmannsrett etter å ha fått sine saker gjenopptatt. Hva med de som aldri kommer i en statistikk fordi livet ble ødelagt for godt? Det er en alvorlig påkjenning å bli utsatt for slik urett og det kreves enorm styrke for å kunne reise seg etter et justismord. Måtte noen av de uskyldig dømte bli i stand til å fortelle hva de har erfart! Vi trenger deres historier.

Et besøk på mitt kontor nylig bekrefter at det er flere enn personen Langbach nevner som har tatt sitt liv av samme grunn. Vedkommende fortalte meg at en nær bekjent for noen år siden ble dømt for incest. Den dømte hevdet hele tiden sin uskyld, og kjennskap til den dømte og besøk i fengselet mer enn overbeviste fortelleren om at vennen var uskyldig. Når han til slutt slapp ut etter endt soning, klarte han ikke livet. Uretten og ydmykelsen ble for stor og han valgte å ta sitt liv.

Justismord er noe av det mest alvorlige som kan skje, og det burde bekymre både lek og lærd når antall justismord øker. Hvem og hva er det som svikter i "rettsstaten"? Personlig er jeg alvorlig bekymret for rettssikkerheten i dette landet. Hvor mange sitter uskyldig dømt i våre fengsler?

Tor Langbach nevner ikke Orderud-saken hvor han var en av fagdommerne i herredsretten. Det er imidlertid min erfaring fra denne saken som gjør at jeg nå tillater meg å peke på ting som kanskje kan forhindre nye justismord.

Forhåndsdomming

Når media på grunnlag av silte politilekkasjer lager historier som selger, er det ikke grenser for hva folk ukritisk er villige til å tro på. Massesuggesjon? Selv om logikken svikter og mangel på håndfaste bevis mangler, blir alle mennesker følelsesmessig påvirket av hva man leser over lang tid i draps- og incestsaker. Jeg påstår – også dommere blir påvirket! Derfor er det uheldig når politiet utnytter sin makt, tillit og sitt informasjonsmonopol for å overbevise alle og enhver om sine teorier. I hvor mange saker har vi hørt følgende uttalelse fra politihold: "Vi har den rette." Det virker som det å ta noen, blir viktigere enn å oppklare saken. Er det en form for blodhevn vi er vitne til? Mistanke og søkelys settes raskt på alle i nær slekt med drepte personer.

I Orderud-saken forundret familie og venner seg stortlig over at kun opplysninger som styrket politiets teori lekket ut. Nesten hele familien har fra dag en støttet Per og Veronica Orderud. Men hva vet vi om Anne Orderud Paust - hovedofferet? Ekteparet Paust var forut for trippeldrapet utsatt for ett overfall, to attentatforsøk og de var så redde at de til og med rømte landet og fikk politibeskyttelse! Selvsagt har nevnte saker sammenheng med trippeldrapet. Hvordan rimer det når lensmannskontoret på Sørumsund et par dager etter trippeldrapet fastslår at saken er løst – at det dreier seg om en gårdstvist mellom far og sønn? En odelsgård som Per Orderud under normale forhold snart ville få uansett og som far og sønn var i ferd med å løse rettslig. Hvem er det som dekker hverandre i denne saken? De største brikkene i drapsgåten mangler fortsatt, trippeldrapet er fortsatt uoppklart og spørsmålene er flere enn svarene? Hvorfor tviholde på teorier som er vanskelig å bevise?

Krav om håndfaste bevis

I alvorlige straffesaker må kravene til bevis være strenge og håndfaste. I tillegg må bevisene kunne knyttes direkte til selve ugjerningen og gjerningspersonene. Spekulasjoner og hva andre mer eller mindre troverdige vitner sier, holder ikke. Enkelte vitner var til og med usikre på om hva de uttalte var noe de hadde lest i media eller hørt av andre. Hukommelsen varierer, men de færreste husker detaljer lang tid etter hendelser. Noen endrer forklaring etter som det passer.

Tvilen må komme de tiltalte til gode

Det er etter hvert mange som har uttrykt uro og tvil om hva Orderud-saken egentlig dreier seg om. Aktoratet ville ikke tiltale Per og Veronica Orderud, en innstilling som ble holdt hemmelig så lenge som mulig.

Man bør gå ut bredt og forsøke å samle inn alle løse tråder.

Å låse seg fast til en teori kan ødelegge fokus for hele saken.

Det er bedre at en skyldig går fri enn at uskyldige blir dømt!

Å gjenoppta saker er en langsom og ressurskrevende prosess. Det er bedre å forebygge justismord ved å øke kunnskap og den kritiske sans for alle som har roller i rettssystemet. Feil blir for alvorlig for de berørte.

Hvilke konsekvenser bør det få for alle som bevisst/ubevisst medvirker til justismord?

Bjørgholen

